



گفت‌وگو با «سید محمدرضا ترابی موسوی» عضو هیئت نمایندگان و رییس کمیسیون کشاورزی اتاق کرمان

## افزایش بهره‌وری برعهده بخش خصوصی و حمایت دولتی

سید محمدرضا ترابی موسوی عضو هیئت نمایندگان و رییس کمیسیون کشاورزی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان می‌گوید: تغییرات اقلیم و کمبود بارش علت اصلی خشک‌سالی است که استفاده غیرمجاز و غیراصولی از منابع آبی نیز مزید بر علت است. وزارت نیرو بیشتر تمرکز بر کنترل چاه‌های مجاز با اخذ حق نظارت دارد تا کنترل و مقابله با حفر چاه‌های غیرمجاز و بهره‌برداری بیش‌ازحد، دلخواه و غیراصولی از آن‌ها. وی همچنین می‌گوید، بهبود بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی با تغییر الگوی کشت و تأمین نهاده‌های باکیفیت و استاندارد و بهبود مکانیزاسیون میسر می‌شود و این‌که اجرای الگوی کشت مناسب در استان نیازمند وجود چند زیرساخت اصلی از جمله یکپارچه‌سازی اراضی، سیستم اطلاع‌رسانی و امکان اجرای کشاورزی قراردادی است. شرح کامل این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانیم.

کشاورز را جبران نکرده است. لذا پیشنهاد می‌شود با تأمین منابع از سوی بیمه‌گذار، شرایط بیمه به نحوی اصلاح شود که خسارت وارده جبران گردد. در حال حاضر باغداری که ۳۰۰ کیلوگرم در هکتار تولید می‌کند با باغداری که پنج تن در هکتار محصول پسته تولید می‌کند، به دلیل اینکه گزینه انتخابی هر دو در زمان بیمه محصول مشابه است، خسارت سرمازدگی را به یک نسبت دریافت می‌کنند. شاید کشاورزی که ۳۰۰ کیلو پسته تولید می‌کند، آرزو کند خسارت به محصولش وارد شود! چون جبران خسارت می‌تواند بیشتر از محصول تولیدی برای او منفعت داشته باشد!

### ◆ بسیار مطرح می‌شود که کشاورزی یکی از اصلی‌ترین علت‌های خشک‌سالی در استان کرمان است، نظر شما چیست؟

بنده این نظر را قبول ندارم، در واقع می‌توان گفت کشاورزی یکی از بخش‌هایی است که خود بیشترین آسیب را از خشک‌سالی دیده است. درست است در بخش کشاورزی اتلاف منابع به‌واسطه عدم استفاده درست از منابع وجود دارد و همچنین روش‌های نوین کشاورزی آن‌چنان رونق نگرفته‌اند و باید در این زمینه تمرکز بیشتری داشت، اما این موارد نمی‌تواند دلیلی بر خشک‌سالی‌های اخیر باشد. ۸۰ درصد علت خشک‌سالی در کشور و همین‌طور در استان کرمان تغییرات اقلیم و کمبود بارش است و در کنار آن استفاده غیراصولی و غیرمجاز از منابع آبی نیز مزید بر علت است. متأسفانه وزارت نیرو بیشتر بر کنترل بر چاه‌های مجاز از طریق اخذ حق نظارت و ... تمرکز دارد و هیچ کنترل و مقابله‌ای در مورد حفر چاه‌های غیرمجاز و بهره‌برداری بیش از حد، دلخواه و مهم‌تر از آن غیراصولی آن‌ها ندارد.

### ◆ برای کنار آمدن و سازگاری با تغییرات آب‌وهوایی در کشاورزی چه راه‌حلی پیشنهاد می‌کنید؟

تغییر در روش‌های کاشت، داشت و برداشت چه در محصولات گلخانه‌ای و چه در محصولات جالیزی به عنوان مهم‌ترین راهکار در کوتاه‌مدت است؛ به عنوان مثال در بخش زراعت استفاده از بذریه‌هایی که نسبت به سردی یا گرمی زودرس‌هوا و همین‌طور زودرس‌یا دیررس بودن خود محصول مقاوم‌تر و به عبارتی سازگارتر هستند، توصیه می‌شود. پیشنهاد و راهکار در درازمدت، تغییر در وارپته‌های محصولات باغی و کشاورزی است، به‌طوری‌که نسبت به تغییرات آب‌وهوا سازگار باشند.

با توجه به اقلیم‌های متفاوت در شهرستان‌های استان؛ از جمله وجود سرمای زودرس یا گرمای بیش از حد، وزش باد و طوفان شدید کشاورزان متحمل خسارت‌های فراوانی می‌شوند، اما بیمه کشاورزی به‌هیچ‌عنوان خسارت‌هایی که به‌واسطه تغییرات اقلیمی به محصولات وارد می‌شود را پوشش نمی‌دهد. در این زمینه تقویت بیمه کشاورزی پیشنهاد می‌شود؛ برای مثال، خسارت ناشی از تغییرات دمایی برای محصول پسته در سال زراعی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ حدود ۵۰ هزار تن بوده، به عبارتی ۳۰ تا ۳۵ درصد محصول پسته نابود شده، اما خسارتی که بیمه برای پرداخت در نظر گرفته است حتی هزینه کارگر و آبیاری زمین

## ◆ اقتدار غذایی و تولید کالاهای اساسی در کشور را به طور کلی در

### گرو چه الگویی از اداره بخش کشاورزی می‌دانید؟

اقتدار غذایی در صورتی امکان‌پذیر است که ما در کشور تولید با کیفیت که لازمه آن بهره‌وری بالاست داشته باشیم، درست است افزایش بهره‌وری بر عهده بخش خصوصی است، اما مستلزم حمایت‌ها، پیشنهادات و راهکارهای بخش دولتی نیز می‌باشد. افزایش بهره‌وری در هر بخش موجب کاهش قیمت تمام شده محصول، افزایش تولید در واحد سطح و کاهش مصرف آب می‌گردد. در کل برای رسیدن به اقتدار غذایی و تضمین امنیت غذایی در کشور و جلوگیری از تأثیر نوسانات قیمت بر محصولات، استفاده از روش‌های نوین کشاورزی از جمله روش‌های آبیاری جدید، مکانیزاسیون کشاورزی که ضامن آن‌ها حمایت‌های بخش دولتی است، پیشنهاد می‌شود.

## ◆ در بخش کشاورزی شاهد رشدهایی در تولید بوده‌ایم، اما

### واقعیت این است که این افزایش‌های تولید به قیمت فزونی

### استفاده از ظرفیت منابع تحصیل می‌شود تا افزایش بهره‌وری.

### ارتقا بخش کشاورزی بر پایه افزایش بهره‌وری در شرایط کشاورزی

### کشور بویژه استان کرمان چگونه میسر می‌شود؟

در حال حاضر میانگین میزان تولید محصول پسته در استان، ۳۰۰ تا ۶۰۰ کیلوگرم در هکتار است، در صورتی که اگر به ۱۰ سال عقب‌تر برگردیم، چهار تن در هکتار بوده است. بهتر است به جای اینکه افزایش تولید محصول پسته را با افزایش سطح زیر کشت متناسب کنیم، همین سطح زیر کشت را حفظ کرده و با تغییر روش‌های کاشت، داشت و برداشت بهره‌وری را بالا برده و در هر هکتار، چهار تن تولید نماییم. کشاورز نیز اگر سالی چهار تن در مقایسه با سالی ۳۰۰ کیلوگرم تولید داشته باشد، قیمت تمام شده محصولش ارزان‌تر خواهد شد و می‌تواند در بازار جهانی رقابت کند.

در مجموع برای افزایش تولید و بهره‌وری باید روش‌های کاشت، داشت و برداشت در باغداری، زراعت و گلخانه تغییر پیدا کند. در حال حاضر در کشور ما علی‌رغم استفاده از روش‌های نوین در گلخانه‌های هیدروپونیک بازهم در مقایسه با دنیا، در تولید عقب هستیم؛ برای مثال در کشور هلند در مقایسه با نمونه مشابه گلخانه هیدروپونیک در ایران در سال چهار تا پنج برابر در هکتار تولید انجام می‌شود. لذا لازم است در این زمینه ریشه‌یابی و عارضه‌یابی صورت گیرد و با متخصصان این امر در کشورهای دیگر همفکری کنیم. از جمله اقداماتی که سازمان جهاد کشاورزی به عنوان متولی اصلی و در کنار آن سازمان صمت می‌توانند جهت رفع این مسئله انجام دهند، به شرح زیر است:

- تأمین نهاده‌های باکیفیت و استاندارد که می‌تواند تولید داخل باشد و منتج به خودکفایی شود. در مورد اقلام وارداتی نیز

در دنیا در حال حاضر اقلیم به سمتی پیش رفته است که فواصل بارندگی کم و شدت بارش بالا است. کشورهای پیشرفته در این شرایط نسبت به ذخیره آب ناشی از سیلاب‌ها برنامه‌ریزی و کنترل دارند و با استفاده از سدهای خاکی و آبخیزداری در مناطق کوهستانی از میلیاردها خسارت احتمالی به بخش‌های کشاورزی، مسکونی، صنعتی و ... جلوگیری می‌کنند و در عین حال میلیاردها مترمکعب آب ذخیره می‌شود. در کشور ما برنامه مشخصی برای استفاده از تهدید سیلاب‌ها و بارش‌های شدید و ناگهانی وجود ندارد، این امر علاوه بر ایجاد خسارت به زیرساخت‌های بخش‌های مختلف، باعث هدر رفت میلیاردها مترمکعب آب در کشور می‌شود.

## ◆ یک الگوی کشت منطقه‌ای برای استان کرمان را چگونه

### ترسیم می‌نمایید؟

سال‌های سال است که مسئله الگوی کشت فقط در حد حرف و شعار باقی مانده است و در عمل حداقل در استان ما عملیاتی نشده است. مسئولین محترم در سازمان جهاد کشاورزی شمال و جنوب استان بسیار تلاش می‌کنند که از تولید انبوه محصولات، بدون بازار مصرف جلوگیری شود، اما همه‌ساله شاهد دیوی محصولات مانند پیاز، گوجه، خیارسبز و ... هستیم که این مسئله نه تنها باعث ضرر و زیان به بخش کشاورزی می‌شود، بلکه مهم‌تر از آن باعث اتلاف منابع از جمله آب و نیروی انسانی می‌شود. نهایتاً بخشی از این محصولات به واسطه خرید تضمینی دولت استفاده می‌شود و بخش قابل توجه آن‌ها به دلیل عدم وجود صنایع تبدیلی در کشور، قابلیت نگهداری نداشته و متأسفانه فاسد می‌گردد.

در مجموع الگوی کشت در استان کرمان در هیچ زمان اجرا نشده، اما اگر بخواهیم یک الگوی کشت مناسب در منطقه کرمان اجرا کنیم، نیاز به چند زیرساخت اصلی به شرح ذیل داریم:

- کشاورزی در کشور و به تبع آن در استان، از حالت کشاورزی جزیره‌ای و معاش محور و به عبارتی خرده‌مالکی خارج و به کشاورزی یکپارچه تبدیل شود. در حال حاضر کشاورزان ما با هدف برطرف کردن نیاز و درآمد سالانه خود کشاورزی می‌کنند،
- بخش ترویج سازمان جهاد کشاورزی، کشاورزان را در مورد نوع و میزان تولید محصول توجیه کند. در حال حاضر کشاورزان ما بر اساس اینکه امسال همسایه‌اش درآمد خوبی برای مثال از کاشت پیاز داشته است، سال بعد به سمت کاشت پیاز هجوم آورده که بالطبع شکست می‌خورند،
- اجرای کشاورزی قراردادی از طریق نیازسنجی از داخل و خارج به ترتیب بر اساس اعلام ستاد تنظیم بازار کشور و بر اساس نظر متولیان صادرات صورت گیرد.

## می‌توان گفت

### کشاورزی یکی

### از بخش‌هایی

### است که خود

### بیشترین آسیب

### را از خشک‌سالی

### دیده است.

### درست است در

### بخش کشاورزی

### اتلاف منابع

### به واسطه عدم

### استفاده درست

### از منابع وجود

### دارد و همچنین

### روش‌های

### نوین کشاورزی

### آن چنان رونق

### نگرفته‌اند و باید

### در این زمینه تمرکز

### بیشتری داشت،

### اما این موارد

### نمی‌تواند دلیلی بر

### خشک‌سالی‌های

### اخیر باشد. ۸۰

### درصد علت

### خشک‌سالی در

### کشور و همین‌طور

### در استان کرمان

### تغییرات اقلیم

### و کمبود بارش

### است و در کنار آن

### استفاده غیراصولی

### و غیرمجاز از منابع

### آبی نیز مزید بر

### علت است.

و در نهایت افزایش بهره‌وری و رونق اقتصادی در کشاورزی را شاهد خواهیم بود. درست است دولت به‌تنهایی نمی‌تواند طرح یکپارچه‌سازی را اجرا کند، اما می‌تواند با ترویج و توجیه این طرح از طریق الگوهای اجرا شده، کشاورز را متقاعد کند که از حالت خرده‌مالکی خارج شود. در این خصوص بخش خصوصی با همراهی کمیسیون کشاورزی می‌تواند سرمایه‌گذاری کند و در مورد اراضی که سطح زیر کشت آن‌ها بالا و درعین‌حال خرده‌مالکی زیاد دارند، نمونه‌هایی از یکپارچه‌سازی را اجرا نماید. کشاورزان نیز زمانی با درآمد بالا و مصرف کمتر منابع روبرو شوند، خودبه‌خود تجمیع شده و خودشان داوطلبانه برای اجرای طرح اقدام می‌کنند. قطعاً تأثیری که کشاورز با دیدن یک الگوی اجرا شده کشاورزی می‌پذیرد خیلی بیشتر از تأثیر ترویج و توجیهی است که به‌وسیله یک کارشناس سازمان کشاورزی ارائه می‌شود.

روشی دیگری که برای تجمیع خرده‌مالکی، پیشنهاد می‌شود، ایجاد شرکت‌های تعاونی کشاورز محور است. با توجه به بررسی کمیسیون کشاورزی، این الگو در کشور ایتالیا انجام شده است. سهامداران و مجریان این شرکت، خرده‌مالکان هستند نه دولت، بازرگانان و تجار. در ایران نیز با الهام از کشور ایتالیا بحث تجمیع خرده‌مالکین با تشکیل شرکت‌های تعاونی واقعی، نه شرکت‌هایی که قند و شکر به کشاورزان می‌دهند، قابل اجراست. ♦♦



باید به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که واردات از کانال‌های مجاز و با استانداردهای مشخص انجام شود. در دو سال گذشته در کرمان با بذره‌های تقلبی در بسته‌بندی‌های واقعی روبرو شده‌ایم که گلخانه دارها آن‌ها را کاشته‌اند، اما هر چقدر منتظر شده‌اند، سبز نشده‌اند! یا ۱۰ درصد آن‌ها سبز شده است. این‌گونه نهاده‌ها علاوه بر اینکه موجب از دست دادن منابع می‌شود، تولیدکنندگان را نیز از مدار خارج می‌کند.

- تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات داخلی و خارجی کشاورزی با هدف بهبود مکانیزاسیون کشاورزی.

### ♦♦ به نظر شما در دستگاه متولی بخش کشاورزی کشور چه دگرگونی‌های ساختاری و راهبردی ضرورت دارد؟

متولی بخش کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی است. مشکلی که در استان کرمان وجود دارد، این است که قبلاً بخش امور اراضی و جهاد کشاورزی به‌صورت دو اداره کل مجزا فعالیت می‌کردند، ولی در حال حاضر ادغام شده‌اند. شاید بتوان گفت ۸۰ درصد وقت و انرژی این سازمان جهت بررسی مسائل مربوط به امور اراضی صرف می‌شود. بارها این پیشنهاد در جلسات مختلف از جمله در جلسه با وزیر جهاد کشاورزی و از طریق مکاتبه با این وزارتخانه درخواست شده است، اما متأسفانه به نتیجه نرسیده‌ایم و در این زمینه پیشنهادات دیگری هم داریم:

- بخشی از اختیارات دولتی از جمله مراکز تحقیقات در شهرستان‌ها مانند مرکز تحقیقات پسته، مرکز تحقیقات خرما و ... را به بخش خصوصی واگذار نمایند، قطعاً بازدهی بهتری خواهند داشت.

- در حال حاضر کنترل کیفیت و استانداردهای لازم نهاده‌های کشاورزی در مرکز کشور یعنی شهر تهران انجام می‌شود، پیشنهاد می‌شود این کار به استان‌ها و سازمان‌های جهاد کشاورزی منتقل شود تا از طریق آن‌ها کنترل صورت گیرد و به عبارت بهتر تمرکززدایی صورت گیرد. در حال حاضر فاصله زمانی تحویل بذر از تهران بیشتر اوقات طولانی شده، فصل کاشت محصول می‌گذرد و تولیدکننده مجبور می‌شود از بازار آزاد، بذر و دیگر نهاده‌ها را تهیه نماید و همین امر باعث بروز مشکلاتی می‌شود که در پاسخ قبل به آن اشاره کردم.

- اکنون ۸۰ درصد کشاورزی ما خرده‌مالکی است، طبق آماري که انجمن پسته منتشر کرده حدود ۷۰ تا ۸۰ درصد باغات پسته در شمال استان کرمان به‌صورت خرده‌مالک در حد یک هکتار و دو هکتار هستند. در جنوب استان کرمان نیز شرایط بهتر نیست و کشاورزی بیشتر به‌صورت جزیره‌ای و معاش محور است، روش‌های نوین کاشت، داشت و برداشت در اراضی خرده‌مالکی قابل اجرا نیست. اگر تغییر از خرده‌مالکی به یکپارچه‌سازی صورت گیرد، به‌تبع آن کشاورزی قراردادی نیز شکل می‌گیرد و امکان اجرای الگوی کشت نیز فراهم می‌شود